

NEWSLETTER PRAWNICZY FUNDACJI INTER VIVOS

nr 5/2023 (wrzesień – październik)

O NUMERZE:

W najnowszym numerze Newslettera Prawniczego prezentujemy Państwu, najważniejsze naszym zdaniem, zmiany wprowadzane do porządku prawnego w okresie od września do października 2023 r.

O FUNDACJI:

Fundacja Inter Vivos z siedzibą w Warszawie jest organizacją pozarządową ukierunkowaną na udzielanie darmowej pomocy prawnej i prowadzenie nieodpłatnej mediacji. Równocześnie prowadzimy punkty nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego oraz nieodpłatnej mediacji działające w oparciu o ustawę z dnia 5 sierpnia 2015 r. o nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnym poradnictwie obywatelskim oraz edukacji prawnej (t.j.: Dz. U. z 2021 r. poz. 945). Informacja o lokalizacji prowadzonych przez nas punktów znajduje się pod adresem:

<https://www.fundacjaiv.pl/punkty-nieodplatnej-pomocy-prawnej>

KONTAKT Z NAMI:

Tel. 575-747-146

E-mail: biuro@fundacjaiv.pl

Listowny: ul. Ratuszowa 11

03-450 Warszawa

ZMIANY W PRAWIE PRACY:

Akt prawny: Ustawa z dnia 28 lipca 2023 r. o zmianie ustawy o emeryturach pomostowych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.2023.1667)

Wejście w życie: 22 września 2023 r.

Opis zmian: ustawa wprowadza istotne zmiany w zakresie sporów z zakresu prawa pracy. Zmiana dotyczy dwóch przepisów w Kodeksie postępowania cywilnego i wprowadza:

Obowiązek dalszego zatrudniania pracownika do prawomocnego zakończenia postępowania

Zgodnie z art. 477(2)2 k.p.c., sąd pracy uznając wypowiedzenie umowy o pracę za bezskuteczne albo przywracając pracownika do pracy, na wniosek pracownika obligatoryjnie nałoży w wyroku na pracodawcę obowiązek dalszego zatrudniania pracownika do czasu prawomocnego zakończenia postępowania (dotychczas sąd nie był związany wnioskiem pracownika, a jedynie stanowiło uprawnienie sądu).

Obowiązek dalszego zatrudniania pracowników chronionych, na każdym etapie postępowania

Zgodnie z art. 755(5) k.p.c., w sprawach zakresu prawa pracy, w których pracownik podlegający szczególnej ochronie przed rozwiązaniem stosunku pracy za wypowiedzeniem lub bez wypowiedzenia (m.in. działacze związkowi, kobiety w ciąży, pracownicy korzystający z urlopów rodzicielskich, wychowawczych, pracownicy w wieku przedemerytalnym) dochodzi roszczenia o uznanie wypowiedzenia stosunku pracy za bezskuteczne lub o przywrócenie do pracy, sąd na wniosek uprawnionego na każdym etapie postępowania udzieli zabezpieczenia przez nakazanie dalszego zatrudnienia go przez pracodawcę do czasu prawomocnego zakończenia postępowania. Podstawą udzielenia zabezpieczenia jest jedynie uprawdopodobnienie istnienia roszczenia. Sąd może odmówić udzielenia zabezpieczenia wyłącznie w sytuacji gdy roszczenie jest oczywiście bezzasadne. Postanowienie sądu o udzieleniu zabezpieczenia będzie podlegać wykonaniu w drodze egzekucji.

ZMIANY W PRAWIE OCHRONY ZDROWIA

Akt prawny: Ustawę z dnia 13 lipca 2023 r. o zmianie ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych oraz ustawy o refundacji leków, środków spożywczych specjalnego przeznaczenia żywieniowego oraz wyrobów medycznych (Dz.U. 2023 poz. 1733)

Wejście w życie: 1 września 2023 r.

Opis zmian: celem nowelizacji ustawy jest rozszerzenie kręgu osób, którym przysługuje bezpłatne zaopatrzenie w leki, środki spożywcze specjalnego przeznaczenia żywieniowego oraz wyroby medyczne o świadczeniobiorców do ukończenia 18. roku życia oraz po ukończeniu 65. roku życia. Konkretny wykaz będzie ogłaszał w obwieszeniu minister zdrowia – oddzielnie dla osób przed ukończeniem 18 lat i oddzielnie dla pacjentów po ukończeniu 65 lat.

ZMIANY W PRAWIE KARNYM:

Akt prawny: Ustawa z dnia 7 lipca 2022 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2022 r. poz. 2600; zm.: Dz. U. z 2023 r. poz. 403.)

Wejście w życie: 1 października 2023 r.

Opis zmian: zmiany w Kodeksie karnym, które weszły w życie 1 października 2023 r. zaostrzają wiele przepisów dotyczących m.in. prowadzenia pojazdu mechanicznego w stanie nietrzeźwości lub pod wpływem środka odurzającego, gwałtu, kierowania grupą terrorystyczną czy spowodowania ciężkiego uszczerbku na zdrowiu. Co zmieniło się w Kodeksie karnym po 1 października?

Zmiana zdolności wiekowej odpowiedzialności karnej nieletnich

Ustawodawca wprowadził zmianę w katalogu przestępstw, gdzie nieletni, który w chwili popełnienia czynu ukończy 15 lat, po spełnieniu dodatkowych warunków może odpowiadać na zasadach ogólnych Kodeksu Karnego.

Zgodnie z nowym brzmieniem art. 10 § 2. k.k.: *Nieletni, który po ukończeniu 15 lat dopuszcza się czynu zabronionego określonego w art. 134, art. 148 § 1, 2 lub 3, art. 156 § 1 lub 3, art. 163 § 1 lub 3, art. 166, art. 173 § 1 lub 3, art. 197 § 1, 3, 4 lub 5, art. 223 § 2, art. 252 § 1 lub 2 oraz w art. 280, może odpowiadać na zasadach określonych w tym kodeksie, jeżeli okoliczności sprawy oraz stopień rozwoju sprawcy, jego właściwości i warunki osobiste za tym przemawiają, a w szczególności, jeżeli poprzednio stosowane środki wychowawcze lub poprawcze okazały się bezskuteczne.* Co istotne, ustawodawca dodał odrębną regulację w przypadku sprawców przestępstwa zabójstwa w postaci kwalifikowanej. Zgodnie z nowo dodanym art. 10 § 2a. k.k.: *Nieletni, który po ukończeniu 14 lat, a przed ukończeniem 15 lat, dopuszcza się czynu zabronionego określonego w art. 148 § 2 lub 3, może odpowiadać na zasadach określonych w tym kodeksie, jeżeli okoliczności sprawy oraz stopień rozwoju sprawcy, jego właściwości i warunki osobiste za tym przemawiają oraz zachodzi uzasadnione przypuszczenie, że stosowanie środków wychowawczych lub poprawczych nie jest w stanie zapewnić resocjalizacji nieletniego.* Dodatkowo, prawodawca zmienił zasady wymiaru kary grożącej nieletnim sprawcom wskazując, że dotychczasowa górna granica ustawowego zagrożenia w przypadku nieletnich wynosi 2/3 tej kary, nie będzie dotyczyć sprawców przestępstw zagrożonych karą dożywotniego pozbawienia wolności.

Likwidacja kary 25 lat pozbawienia wolności

W art. 32 k.k. ustawodawca wymienił w sposób enumeratywny katalog kar znanych polskiemu prawu. W pkt. 4 tego przepisu, dotąd ujęta była kara 25 lat pozbawienia wolności.

Obecnie pkt. 4 art. 32 k.k. został uchylony, zaś katalog kar został ograniczony do kary: 1) *grzywny*; 2) *ograniczenia wolności*; 3) *pozbawienia wolności*; 4) *uchylony*; 5) *dożywotniego pozbawienia wolności*.

Nowe zasady przy wymierzaniu kary grzywny oraz kary ograniczenia wolności

Zmiany w zasadach wymiaru kary dotyczą również czynów zabronionych, których popełnienie zagrożone jest karą wymierzenia zarówno kary grzywny i kary pozbawienia wolności oraz kary ograniczenia wolności i pozbawienia wolności. Ustawodawca postanowił dodać do art. 34 k.k. § 1a precyzując, że:

Jeśli ustawa nie stanowi inaczej, a przestępstwo jest zagrożone zarówno grzywną, jak i karą pozbawienia wolności, grzywnę wymierza się w wysokości nie niższej od:

- 1) *50 stawek – w przypadku czynu zagrożonego karą pozbawienia wolności nieprzekraczającą roku;*
- 2) *100 stawek – w przypadku czynu zagrożonego karą pozbawienia wolności nieprzekraczającą 2 lat;*
- 3) *150 stawek – w przypadku czynu zagrożonego karą pozbawienia wolności przekraczającą 2 lata.*

Co zaś tyczy się **kary ograniczenia wolności**, do art. 34 k.k. dodano § 1aa:

Jeżeli ustawa nie stanowi inaczej, a przestępstwo jest zagrożone zarówno karą ograniczenia wolności, jak i karą pozbawienia wolności, karę ograniczenia wolności wymierza się w wysokości nie niższej od:

- 1) *2 miesięcy – w przypadku czynu zagrożonego karą pozbawienia wolności nieprzekraczającą roku;*
- 2) *3 miesięcy – w przypadku czynu zagrożonego karą pozbawienia wolności nieprzekraczającą 2 lat;*
- 3) *4 miesięcy – w przypadku czynu zagrożonego karą pozbawienia wolności przekraczającą 2 lata.*

Zmiana wymiaru kary pozbawienia wolności

Ustawodawca wprowadził nowe widełki, w jakich sądy, przy wymierzaniu kary pozbawienia wolności, mogą kształtować wysokość kary. Do tej pory kara pozbawienia wolności trwała najkrócej miesiąc, najdłużej 15 lat, przy czym tak jak obecnie, wymierzało się ją w miesiącach i latach. Zgodnie z nowym brzmieniem art. 37 k.k.:

Kara pozbawienia wolności wymieniona w art. 32 pkt 3 trwa najkrócej miesiąc, najdłużej 30 lat; wymierza się ją w miesiącach i latach.

Zmiana zasad orzekania środka karnego zakazu prowadzenia pojazdów

Ustawodawca zdecydował się na wprowadzenie pozornie kosmetycznej zmiany, wynikającej prawdopodobnie z praktyki sądowej, która może wywołać poważne konsekwencje przy rozstrzyganiu spraw, przedmiotem których jest jazda pod wpływem alkoholu lub środków odurzających. Zgodnie ze zmodyfikowanym brzmieniem art. 42 § 2 k.k.: **Sąd orzeka, na okres nie krótszy niż 3, zakaz prowadzenia wszelkich pojazdów albo pojazdów określonego rodzaju, jeżeli sprawca w czasie popełnienia przestępstwa wymienionego w § 1 był w stanie nietrzeźwości, pod wpływem środka odurzającego lub zbiegł z miejsca zdarzenia określonego w art. 173, art. 174 lub art. 177 lub po takim zdarzeniu, a przed poddaniem go przez uprawniony organ badaniu w celu ustalenia zawartości alkoholu lub środka odurzającego w organizmie, spożywał alkohol lub zażywał środek odurzający.**

Dyrektywy wymiaru kary

Ocena prawidłowości i sprawiedliwości wydanego przez sąd orzeczenia, podlega weryfikacji z punktu widzenia tzw. dyrektyw wymiaru kary. Dość ogólny ich zapis, jaki dotychczas obowiązywał w Kodeksie Karnym, ustawodawca postanowił znacznie uszczegółwić. Zgodnie z nowym brzmieniem art. 53 § 1: *Sąd wymierza karę według swojego uznania, w granicach przewidzianych w ustawie, uwzględniając stopień społecznej szkodliwości czynu, okoliczności obciążające i okoliczności łagodzące, cele kary w zakresie społecznego oddziaływania, a także cele zapobiegawcze, które ma ona osiągnąć w stosunku do skazanego. Dolegliwość kary nie może przekraczać stopnia winy.*

Nadto prawodawca sformułował katalog enumeratywnie wymienionych okoliczności łagodzących oraz obostrzających odpowiedzialność sprawcy. Katalog okoliczności obostrzających ujęto nowo dodanym § 2a, zgodnie z którym.

Okoliczności obciążające stanowią w szczególności:

- 1) *uprzednia karalność za przestępstwo umyślne lub podobne przestępstwo nieumyślne;*
- 2) *wykorzystanie bezradności, niepełnosprawności, choroby lub podeszłego wieku pokrzywdzonego;*
- 3) *sposób działania prowadzący do poniżenia lub udręczenia pokrzywdzonego;*
- 4) *popelnienie przestępstwa z premedytacją;*
- 5) *popelnienie przestępstwa w wyniku motywacji zasługującej na szczególne potępienie;*
- 6) *popelnienie przestępstwa motywowanego nienawiścią z powodu przynależności narodowej, etnicznej, rasowej, politycznej lub wyznaniowej ofiary albo z powodu jej bezwyznaniowości;*
- 7) *działanie ze szczególnym okrucieństwem;*
- 8) *popelnienie przestępstwa w stanie po spożyciu alkoholu lub środka odurzającego, jeżeli ten stan był czynnikiem prowadzącym do popelnienia przestępstwa lub istotnego zwiększenia jego skutków;*
- 9) *popelnienie przestępstwa we współdziałaniu z nieletnim lub z wykorzystaniem jego udziału.*

Na potrzeby katalogu okoliczności łagodzących dodano do ustawy dotąd nieistniejący art. § 2b, który stanowi, że:

Okoliczności łagodzące stanowią w szczególności:

- 1) *popelnienie przestępstwa w wyniku motywacji zasługującej na uwzględnienie;*
- 2) *popelnienie przestępstwa pod wpływem gniewu, strachu lub wzburzenia, usprawiedliwionych okolicznościami zdarzenia;*
- 3) *popelnienie przestępstwa w reakcji na nagłą sytuację, której prawidłowa ocena była istotnie utrudniona z uwagi na okoliczności osobiste, zakres wiedzy lub doświadczenia życiowego sprawcy;*

4) podjęcie działań zmierzających do zapobieżenia szkodzie lub krzywdzie, wynikającej z przestępstwa, albo do ograniczenia jej rozmiaru;

5) pojednanie się z pokrzywdzonym;

6) naprawienie szkody wyrządzonej przestępstwem lub zadośćuczynienie za krzywdę wynikłą z przestępstwa;

7) popełnienie przestępstwa ze znacznym przyczynieniem się pokrzywdzonego;

8) dobrowolne ujawnienie popełnionego przez siebie przestępstwa organowi powołanemu do ścigania przestępstw.

2c. Nie stanowi okoliczności, o której mowa w § 2a i 2b, okoliczność będąca znamieniem przestępstwa, które popełnił sprawca, chyba że wystąpiła ona ze szczególnie wysokim nasileniem.

2d. Nie stanowi okoliczności, o której mowa w § 2a, okoliczność niebędąca znamieniem przestępstwa, jeżeli stanowi podstawę zaostrzenia odpowiedzialności karnej zastosowanego wobec sprawcy.

2e. Nie stanowi okoliczności, o której mowa w § 2b, okoliczność niebędąca znamieniem przestępstwa, jeżeli stanowi podstawę złagodzenia odpowiedzialności karnej zastosowanego wobec sprawcy.

WAŻNE ORZECZENIA:

Wyrok Sądu Najwyższego z 19 kwietnia 2023 r. do sprawy frankowej o sygn. II CSKP 1627/22

Znaczenie orzeczenia: Sąd Najwyższy wydał orzeczenie w sprawie kredytu frankowego, zaciągniętego przez klientów w dawnym Polbanku (obecnie obsługuje ten kredyt Raiffeisen Bank International AG). Sprawa trafiła do Sądu Najwyższego, ponieważ bank złożył kasację do wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie, który zdecydował o unieważnieniu umowy. Sąd Najwyższy stwierdził, że jeśli w klauzuli jest zapis o tym, że na kurs używany przy rozliczeniu kredytu składa się kurs średni NBP plus spread banku, to można wykreślić tylko zapis o spreadzie i pozostawić kurs średni. **Według ustnego uzasadnienia sędziego nie ma powodu, by unieważniać umowę po tylu latach, zwłaszcza że nie była sprzeczna z prawem, a przedsiębiorcy nie mogą być karani.**